

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

књ. LXXVII, св. 2

ISSN 0350-185X

UDC 808

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS
AND
SASA SERBIAN LANGUAGE INSTITUTE

SOUTH SLAVIC PHILOLOGIST

Vol. LXXVII, No. 2

Editorial Board

*Dr Rajna Dragičević, Dr Victor Friedman, Dr Najda Ivanova,
Dr Vladan Jovanović, Dr Aleksandar Loma, Dr Alina Maslova,
Dr Sofija Miloradović, Dr Miroslav Nikolić, Dr Slobodan Pavlović,
Dr Predrag Piper, Dr Slobodan Remetić, Dr Jelica Stojanović,
Dr Sreto Tanasić, Dr Zuzanna Topolińska, Dr Anatoly Turilov,
Dr Jasna Vlajić-Popović*

Editor-in-Chief

Rajna Dragičević

BELGRADE

2021

ISSN 0350–185X

UDK 808

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
И
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ЛУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

КЊ. LXXVII, СВ. 2

Уређивачки одбор

*др Јасна Влајић-Појковић, др Рајна Драгићевић, др Најда Иванова,
др Владан Јовановић, др Александар Лома, др Алина Маслова,
др Софија Милорадовић, др Мирослав Николић, др Слободан Павловић,
др Предраг Пийер, др Слободан Реметић, др Јелица Сиојановић,
др Срејто Танасић, др Зузана Тојолињска, др Анајолиј Турилов,
др Виктор Фридман*

Главни уредник
Рајна Драгићевић

БЕОГРАД
2021

Први број *Јужнословенског филолога* изашао је 1913. године, у Београду. Часопис су покренули Љубомир Стојановић и Александар Белић, чланови Српске краљевске академије. Први уредник *Јужнословенског филолога* био је Александар Белић. Од броја XVIII часопис издају Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ.

Секретар Уређивачког одбора
др Владан Јовановић

Рецензенти

др Дејан Ајдачић (Институт за класичне студије и славистику, Гдањск), др Јулија Балтова (Институт за бугарски језик БАН, Софија), др Петар Буњак (Филолошки факултет, Београд), др Даринка Гортан Премк (Филолошки факултет, Београд), др Гордана Драгин (Филозофски факултет, Нови Сад), др Рајна Драгићевић (Филолошки факултет, Београд), др Сања Ђуровић (Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац), др Никол Јаночкова (Одсек за савремену лексикологију и лексикографију САН, Братислава), др Александар Костић (САНУ, Београд), др Александра Марковић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Софија Милорадовић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Мирослав Николић (Филолошки факултет, Београд), др Марина Спасојевић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Слободан Реметић (АНУРС, Бања Лука), др Зофија Рудник-Карватова (Институт за славистику ПАН, Варшава), др Далибор Соколовић (Филолошки факултет, Београд), др Марија Стефановић (Филозофски факултет, Нови Сад)

Израду и штампање финансирало је
Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.
Прихваћено на седници Одељења језика и књижевности САНУ 28. 9. 2021.

Издају

Српска академија наука и уметности, Кнез Михаилова 35, Београд
Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, Београд

Коректура
Дивна Продановић

Коректура резимеа на руском
Стефан Милошевић

Коректура резимеа на енглеском
Татјана Ружин Ивановић

Припрема за штампу
Давор Палчић (*palcic@eunet.rs*)

Штампа
Планета принт
Виноградски венац 9, Београд

Решењем Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије, број 413-00-724/2002-01 од 17. 7. 2002. године, ова публикација је ослобођена пореза на промет.

САДРЖАЈ

Студије и расправе

Бојана М. Вельовић Поповић, Радивоје М. Младеновић: Заменица <i>што</i> и њени семантички и синтаксички деривати у сиринићком говору	9
Бояна М. Велёвич Попович, Радивое М. Младенович: Местоимение <i>что</i> и его семантические и синтаксические дериваты в сиринических говорах	32
Bojana M. Veljović Popović, Radivoje M. Mladenović: The Pronoun <i>što</i> and its Semantic and Syntactic Derivatives in the Vernacular of the Sirinić County	33
Бранка З. Тафра: Natuknica i nadnatuknica u frazeološkom rječniku	35
Бранка З. Тафра: Заголовочная единица и опорный компонент во фразеологическом словаре	58
Branka Z. Tafra: The Entry and Super-entry in a Dictionary of Idioms	59
Равељ Ковалски: Hierarchiczność w opisie słowotwórczym – wybrane problemy	61
Павел Ковалски: Хијерархичност у дериватолошком опису – одабрани проблеми	73
Paweł Kowalski: Hierarchy in Derivatological Description – Selected Problems	74
Мартин Олоштиак: Z dejín modernej sloveskej derivatológie	75
Мартин Олоштјак: Из историје савремене словачке дериватологије	104
Martin Ološtiak: From the Modern History of Word-formation Research in Slovak Studies	104
Стана С. Ристић, Ивана В. Лазић Коњик: Аксиолошки речник српског језика – предлог израде	105
Стана С. Ристич, Ивана В. Лазич Коник: Аксиологическиј словарь српског језика – предложение по составлению словаря	125
Stana S. Ristić, Ivana V. Lazić Konjik: Axiological Dictionary of the Serbian Language – a Proposal for its Compilation	126
Драга С. Зеџ: Лингвистичко истраживање двосложне или женске риме у српској поезији	127
Драга С. Зеџ: Лингвистическое исследование двухсложных или женских рифм в сербской поэзии	155
Draga S. Zec: A Linguistic Investigation of Disyllabic or Feminine Rhymes in Serbian Poetry	156

Владан З. Јовановић: Поглед на партиципска образовања на <i>-ћи</i> , <i>-вши</i> и <i>-м(и)</i> из угла лексикографског описа савременог српског језика	157
Владан З. Јованович: Взгляд на причастные образования на <i>-ћи</i> , <i>-вши</i> и <i>-м(и)</i> с точки зрения лексикографического описания современного сербского языка	180
Vladan Z. Jovanović: An Overview of the Participles Ending in <i>-ћи</i> , <i>-вши</i> and <i>-м(и)</i> from the Perspective of the Lexicographic Description of the Contemporary Serbian Language	182
Милена М. Јакић Шимшић: Асоцијативни односи придева у тесту слободних вербалних асоцијација српског језика	185
Милена М. Якич Шимшич: Ассоциативные отношения прилагательных в тесте свободных вербальных ассоциаций сербского языка	199
Milena M. Jakić Šimšić: Associative Relations of Serbian Adjectives in the Free Association Verbal Test	200
Саша П. Марјановић: Бенсонов систем обраде глаголске флексије у речнику	201
Саша П. Марьянович: Система представления глагольных флексий в словаре М. Бенсона	229
Saša Marjanović: The System of Processing Verb Inflection in Benson's Dictionary	231
Некролог	
Академик Иван Клајн (1937–2021) (Предраг Пипер)	233
Прикази и критика	
Виктор Савић. <i>Српска књижевна реч у својим њрвим стіолећима</i> . Подгорица – Ниш: Матица српска – друштво чланова у Црној Гори, Међународни центар за православне студије, 2019 (Вања Станишић)	239
<i>Наш језик</i> год. L, св. 2, 2019, 811 стр. (Марина Спасојевић)	244
Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska. <i>Definiowanie i profilowanie pojęć w (etno)lingwistyce</i> . Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2020, 548 str. (Ивана В. Лазић Коњик)	253
Ли́лија Раши́довна Ду́скаева. <i>Стилистический анализ в медиалингвистике</i> . Москва: Флинта, 2019, 340 стр.; Ли́лија Раши́довна Ду́скаева (науч. ред.), Любо́вь Юрьевна Ива́нова (отв. ред.). <i>Медиалингвистика славянских стран</i> . Москва: Флинта, 2020, 464 стр. (Стефан Милошевић)	266

Metaphor and Metonymy in the Digital Age. Theory and methods for building repositories of figurative language. Marianna Bolognesi, Mario Brdar & Kristina Despot (eds.). Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2019, 264 p.
(Р а ј н а М. Д р а г и ћ е в и ћ) 273

Рајна Драгићевић. *Грамаџика у огледалу семантике*. Београд: Чигоја штампа, 2020, 236 стр. (В а л е н т и н а М. И л и ћ) 280

Регистри

Регистар кључних речи LXXVII књиге
Јужнословенског филолога, св. 2 291

Регистар имена LXXVII књиге
Јужнословенског филолога, св. 2 293

ISSN 0350-185X, – Књ. 77, св. 2 (2021), стр. 105–126

UDK: 811.163.41'374

COBISS.SR-ID: 53658889

<https://doi.org/10.2298/JFI2102105R>

Примљено: 18. фебруара 2021.

Прихваћено: 14. јуна 2021.

Оригинални научни рад

Стана С. Ристић*

Ивана В. Лазић-Коњик

Институт за српски језик САНУ

Београд

АКСИОЛОШКИ РЕЧНИК СРПСКОГ ЈЕЗИКА – ПРЕДЛОГ ИЗРАДЕ**

У раду је предложена израда речника вредности српског језика, која би се заснивала на досадашњим резултатима пољске когнитивне етнолингвистике лублинског усмерења, руске идеографије и концептологије и српске традиционалне реконструктивне етнолингвистике и новије етнолингвистике когнитивног усмерења. Дат је критички преглед наведених резултата и указано је на отворена питања, која би се у случају планираног речника решавала у току израде елабората и свим фазама припреме и израде речника, почев од избора корпуса, одређивања списка одредница – аксиолошких концепата, њихове типологије, утврђивања организације, редоследа одредница у речнику, начина њиховог повезивања и поступака њихове лексикографске обраде. Истакнуто је да би израда српског аксиолошког речника не само попунила празнину у савременој српској лексикографији него би је и увела у актуелне токове најновије словенске концептологије и концептографије.

Кључне речи: аксиолошки речник српског језика, савремена српска лексикографија, лублинска когнитивна етнолингвистика и аксиологија, руска идеографија и концептологија, српски језик.

---

* stana.ristic@isj.sanu.ac.rs, ivana.konjik@isj.sanu.ac.rs

** Рад је резултат финансирања Министарства просвете науке и технолошког развоја према Уговору бр. 451-03-68/2020-14/200174 који је склопљен са Институтом за српски језик САНУ; такође је резултат билатералног пројекта САНУ и ПАН „Кључни концепти српске и пољске аксиосфере на словенском плану“.

1. Уводни део

1.1. У раду предлажемо избор и истраживање српске аксиолошке лексике, речи концепата, за израду лексикона вредности српског језика по узору на лублински *Leksykon aksjologiczny słowian i ich sąsiadów* (даље: LASiS). За разлику од лублинског LASiS-а, који у први план поставља компаративни и типолошки аспект у избору и опису „универзалних“ вредносних концепата, имајући у виду културолошке сличности и разлике у поимању и разумевању одређених вредности у различитим националним културама и језицима, у изради српског аксиолошког лексикона предност би се дала оним вредностима¹ које су заједничке и важне за српску националну културу, тзв. „националним“ вредностима.

1.2. С тим у вези, у раду ће бити представљена методологија израде аксиолошких речника (LASiS 2015–2019), успостављена и деценијама дорађивана у раду међународног тима лингвиста у оквиру семинара EUROJOS,² а затим у складу са овом методологијом и методологија изабрана за речник вредности српског језика која подразумева решавање следећих питања: 1) формирање репрезентативног корпуса (избор системских, анкетних и текстуалних извора); 2) избор речи – концепата које би се обрадиле у таквом лексикону; 3) типологија концепата (тематска, идеографска или комбинована); 4) организација садржаја лексикона на макро и микро плану – на макро плану питање редоследа изабраних концепата и начина њиховог повезивања, а на микро плану питање структурирања речничког чланка (распоред когнитивних компонената који ће одражавати сазнајну структуру концепта и његову слику света – концептосферу); 5) успостављање одговарајућих лексикографских поступака за представљање концептуалног садржаја (синтетички, аналитички или неки други начин, зависно од типа концепта); 6) начелно разматрање питања избора компонената за когнитивну дефиницију, такође у смислу њене условљености типом концепта.

1.3. На прагматичном плану, циљ нам је да покажемо потребу за израдом оваквог речника, на основу одређивања разлика у односу на друге сродне типове лингвокултуролошких речника у српском и другим словенским језицима и да истакнемо његов значај за српски језик и културу.

¹ О употреби појма вредност у ужем и ширем смислу, в. нап. 8.

² Семинар EUROJOS је званично установљен 2009. год. као међународни семинар и пројекат Института за славистику ПАН. О раду овога семинара од његовог зачетка и у првих 15 година, в. ВАРТМИЊСКИ, Bielińska-Gardziel 2017.

2. ИЗБОР ИЗВОРА ЗА ФОРМИРАЊЕ КОРПУСА И ЗНАЧАЈ ПРЕДЛОЖЕНОГ РЕЧНИКА У СРПСКОЈ ЛЕКСИКОГРАФИЈИ И КУЛТУРИ

2.1. Када је у питању српска лексикографска пракса у овој области, нажалост, нема урађених сродних речника, нити се можемо позивати на лексикографско искуство, за разлику од истраживања домаћих аутора у областима етнографије, етнологије и антропологије, а у новијем периоду и у областима културологије, аксиологије, лингвоконцептологије и етнолингвистике, у којима постоји велики број радова и монографија на које се можемо позвати и који ће бити од значаја, како при одабирању релевантних текстуалних извора, тако и при издвајању и типологији вредносних концепата. Од старијих аутора то су радови В. Караџића (народне песме, пословице), М. Ђ. Милићевића, В. Богишића, С. Тројановића, Ј. Цвијића, Т. Ђорђевића, Ј. Ердељановића, В. Чајкановића, В. Радовановића, Миленка С. Филиповића и др. (в. одредницу „Етнолози“ у Рогановић 2017: 83–93), а од новијих: А. Ломе, Б. Сикимић, Ј. Раденковића, М. Бјелетић, Ј. Влајић-Поповић, М. Илић, Д. Ајдачића, М. Дугоњић, С. Ристић, Ј. Поповић, С. Милорадовић, Р. Драгићевић, М. Стефановић, И. Лазић-Коњик, Г. Штрбац, Д. Станковић-Вељковић, Д. Кликовац, И. Башић, С. Ћирковић, К. Расулић, М. Богдановић; докторске тезе А. Миленковић, С. Новокмета и др. (исп. Ристић, Лазић-Коњик 2020: 13–34).

2.2. За практичну лексикографску примену досадашњих истраживања у српској лингвистици, референтни су нам, пре свега, теоријски радови и лексикографска делатност српских лингвиста у оквиру међународног пројекта EUROJOS и његовог лексикографског програма израде LASiS (Ristić, Lazić-Konjik 2015, 2018; Stefanović 2016; Ајдачић 2017; Ђукић 2018; Драгичевич 2019, као и радови објављени у два зборника етнолингвистичких радова *О вредностима у српском језику* 1 и 2 које је уредио Д. Ајдачић), активности и истраживања која се заснивају на постулатима лублинске когнитивне етнолингвистичке школе формулисаним у бројним радовима Ј. Бартмињског и његових сарадника, а чији су резултати публиковани у лублинском часопису *Етнолингвистика*,³ тзв. црвеној серији *Wartości w obrazie świata Słowian*, зборницима радова са конференција и семинара, публикованим лексиконима LASiS 2015–2019 и оним који су планирани или припремљени за публикавање.⁴ Ауторке овог рада, ангажоване на пројекту EUROJOS, реконструисале су концеп-

³ Од 2004. године (*Etnolingwistyka*, 16) када је часопис постао орган Етнолингвистичке комисије (Bartmiński, Bielińska-Gardziel 2017: 298).

⁴ Планирани су лексикони о породици, здрављу, души, правди, домовини, демократији, патриотизму, солидарности, толеранцији и народу. Подаци о ауторима и урађеним чланцима наведени су у литератури.

те и (ауто)стеротипе: НАРОД, СРБИ(Н), ГРЦИ, РУС(И), ДОМ И ПОРОДИЦА, који су заједно објављени у монографији Ристић, Лазић-Коњик 2020.

2.3. Осим наведених резултата, за тему овога рада битни су још: 1) енциклопедијски речник *Етнологија и антропологија* (Рогановић 2017), који је са својих 70 обрађених одредница и већим бројем пододредница из области антропологије и етнологије веома важан извор за избор одредница планираног речника, 2) рад „Ка лингвокултуролошком речнику српског језика“ (Драгићевић 2014), са којим се може упоредити наш планирани вредносни лексикон и 3) рад „О идеографској класификацији руско-српских међујезичких паронима“ (Радић-Дугоњић 1996), у којем је предложена појмовна, идеографска категоризација стварности, чији називи као дескриптори могу бити од користи при издвајању и типологији речи – концепата за наш планирани речник.

2.3.1. У односу на енциклопедијски речник Рогановић 2017, објављен у едицији „Мали лексикони српске културе“, наш планирани речник могао би се такође уврстити у едицију речника српске културе по области предмета који ће се обрађивати – одабрани вредносни појмови – национални културни концепти,⁵ али, не по њиховом значају за националну културу, него по параметрима по којим српски народ вреднује себе као појединца или члана колектива, своју културу у најширем смислу и свет око себе, одабирајући одговарајућу реч из богатог списка речи – вредносних концепата, који својим семантичким и концептуалним садржајем обухвата читав спектар објективних и субјективних вредносних судова, мерила, који у својој укупности чине заједнички вредносни систем носилаца српског језика и његове језичке слике света. Наша речничка обрада изабраних вредносних концепата, карактеристичних за српску језичку, лингвокултуролошку слику стварности, неће бити енциклопедијска него лингвистичко-когнитивна, те би тако планирани лексикон вредности обогатио не само савремену српску лингвистичку лексикографију речником новог типа него и енциклопедијску лексикографију, па и едицију лексикона српске културе, додајући неким њеним одредницама њихову језичку слику веома значајну како за опис начина живота који је карактеристичан за српско друштво, тако и за начин размишљања.

2.3.2. У контексту словенске лексикографије и речничке типологије наш планирани вредносни лексикон може се упоредити са лингвокултуролошким речником предложеним у раду Драгићевић 2014: 247–262.

⁵ Појам вредност или културни концепт односи се на аксиолошки концепт са културно специфичним конотацијама (Грушкова 2014, према Вартмињски 2018: 21). О сличностима и разликама међу појмовима и терминима *културни концепти*, *вредности*, *кључне речи*, *културеме*, *лингвокултуреме*, *културни симболи*, *константе*, *кључне идеје* и сл., в. Вартмињски 2018: 17.

Заједничко им је то да је њихова концепција урађена на основу богате полувековне традиције словенске теоријске продукције и лексикографских пројеката овог типа, и што припадају истој области српске националне културе. Међутим, предложени речници се типолошки разликују, што се види из њихових назива: један је аксиолошки, јер својим одредницама настоји да представи вредносни систем српског језика и културе, његов језгрени део, а други је културолошки, јер својим одредницама настоји да представи његов конотативно-вредносни систем, његову периферију.⁶ Даље разлике проистичу из чињенице да је наш речник заснован на традицији лублинске когнитивне етнолингвистичке школе и њених лексикографских пројеката, а други речник је заснован на богатој традицији руских лингвокултуролошких и когнитивно-семантичких школа и њихових лингвокултуролошких и идеографских лексикографских пројеката.

2.3.3. Синопис идеографског речника (у контексту упоредне словенске лексикографије, руске и српске), који је изложен у раду Радич-Дугоњић 1996: 166 (исп. и нап. 8 на истој страни), показује да се појмовна, идеографска категоризација стварности хијерархијски организује у скупове: групе, подгрупе, разделе и подразделе, одељке и пододељке, чији називи као дескриптори могу бити од користи при издавању и типологији речи – концепата за наш планирани речник.

3. Речник вредности српског језика у контексту руске идеографије и концептографије – сличности у приступима и отворена питања

3.1. Лексикографски резултати у савременој руској идеографској лексикографији и концептографији иза себе имају богату полувековну традицију теоријских приступа, од 70-их и 80-година 20. века до данас, и велики број речника овог типа, тако да се област развоја концептологије у руској лингвистици данас може пратити на основу већег броја семантичких школа развијених у више лингвистичких центара.⁷ На основу увида у литературу, запазили смо да постоји велика сличност у методолош-

⁶ У традицији лублинске школе такође се оперише са термином лингвокултурологија (лингвокултуролошки) који је широк и упућује на општу повезаност језика и културе, док област аксиологије и сам појам вредности, одн. културних концепата, указују на ментални аспект језика као конститутивни елеменат културе, те сугеришу уже границе, указујући на језгро културе (BARTMIŃSKI 2018: 20).

⁷ То су: Вороњешка, Кемеровска, Краснодарска и Волгоградска школа, којима је, према запажању Попова и Стернина, и поред међусобних разлика, заједничко то што све оне под концептом подразумевају основну јединицу знања, како се концепт уобичајено и дефинише у когнитивној лингвистици, в. нпр. у *Великој руској енциклопедији чланак „Когнитивна лингвистика“* (доступан онлајн), у коме се наведена формулација експлицитно користи: <https://bigenc.ru/linguistics/text/2077244>; исп. и Попова, Стернин 2005: 8–10.

ком и термилошком приступу руске концептологије и културологије са лублинском – пољском, како у избору оперативног апарата, тако и у дефинисању основних оперативних појмова, као што су језичка, лингво-културолошка слика света, концепт, стереотип, па и у лексикографским поступцима, када је у питању концептографија.

Због ограниченог обима рада, представићемо само део богате продукције у овој области која је упоредива са поставкама лублинске школе и у којој су изнесени критички ставови на досадшње резултате и отворена питања.

3.2. Новине у изради речника овог типа у русистици донео је речник Ј. С. Степанова (1997), у којем је пажња усмерена на културолошке аспекте и историјско значење концепата и у којем је установљена структура речничког чланка у обради концепата. На основу богатог руског и ширег европског културолошког фона, као најважнији за развој духовног живота руске нације, у речнику су обрађени руски културни концепти као што су: СВЕТ, ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАМ И КОСМОПОЛИТИЗАМ, РУС(И) И РУСИЈА, УНИВЕРЗУМ, ВРЕМЕ, ЛЕЗИК, ВАТРА, ВОДА, ДЕЛОВАЊЕ, РЕЧ, ВЕРА, ЉУБАВ, РАДОСТ, ИСТИНА, ЗНАЊЕ, НАУКА, БРОЈ, НОВАЦ, ВОЉА, ЗАКОН, ЦИВИЛИЗАЦИЈА, ЧОВЕК, ДУША, САВЕСТ, ОЧЕВИ, ДЕЦА, МАЈКЕ, ДОМ, ВЕЧНОСТ, СТРАХ, ТУГА, ГРЕХ, ТЕРОРИЗАМ и др.

3.3. У вороњешкој семантичкој школи (руководиоци Ј. А. Стернин, З. Д. Попова) установљени су лингвистички релевантни начини реконструкције концепата и методологија њихове лексикографске интерпретације, који се одвијају у више издвојених фаза или поступака, као што су избор кључне речи, анализа семантике, етимологије, лексичке спојивости и парадигматских односа кључне речи на речничком материјалу, реконструкција њеног лексичко-фразеолошког поља, деривационог поља и лексичко-граматичког поља, затим анализа анкетног материјала, паремија и афоризама који објективизирају концепт и анализа изабраних текстова и издвајање смислова који субјективизују концепт (Попова, Стернин 2001: 96–152). На сличној методологији заснована је израда лублинског лексикона LASiS, на основу које се издвајају следећи методолошки кораци који чине шему лексикографског чланка: уводно представљање концепта, кратки преглед истраживања концепта, концепт у светлу системских података (дефиниције из речника, етимологија имена (лексеме) концепта, хипероними, кохипоними и опозиције,⁸ синони-

⁸ Увођењем опозиције као параметра у реконструисању концепата вредности, утврђује се постојање поларизације вредности њиховог концептуалног поља – њихове концептосфере, у смислу: позитивна вредност – негативна вредност (антивредност), заснована на основној категоријалној аксиолошкој опозицији добар – лош, позитиван – негативан. Ову поларизацију у концептуализацији неких појмова на језичком плану показују парови антонима, па се при реконструкцији њихових концепата за анализу реч-

ми, деривати и фразеолошке јединице), концепт у светлу анкетних података, концепт у светлу одабраних текстова (пословице, белетристика, новински текстови, електронски корпуси), резиме: скраћена когнитивна дефиниција концепта и на крају профилисање концепта у савременим дискурсима (BARTMIŃSKI, Niebrzegowska-Bartmińska 2016: 25). Из разлога наведених сличности, у случају нашег планираног лексикона, биће такође примењени изложени уобичајени поступци начина реконструкције и лексикографске обраде концепата – вредности (в. о томе у делу 4.2). За избор концепата за анализу значајно је запажање Попове и Стернина (2001: 98) о постојању номинационе издљености (рус. *номинативной дробности*) денотативног поља, као показатељу важности неког концепта у савременом сазнању говорника једног језика, што ће се такође имати у виду приликом избора вредности за планирани речник.

3.4. За развој руске концептологије значајан је, такође, колективни зборник *Анџологија концепџаџа*, вишетошни речник новог типа, у редакцији В. И. Карасика и И. А. Стернина (2005–2011), који у садржај концепта, осим когнитивних, сазнајних компоненти, уводи и компоненте комуникативног понашања. Лексикографски део Антологије заснован је на докторским дисертацијама које су посвећене реконструкцији појединих концепата не само из руског него и француског, немачког и кинеског језика, на основу установљене методологије, чије су основне поставке представљене у уводном делу првог тома у радовима представника поменутих руских лингво-концептолошких школа. Основни постулати вороњешке школе засновани су на широко дефинисаном и разрађеном појму концепт и истакнута је „комуникативана релевантност концепта“ (Попова, Стернин 2005: 8). Представници ове школе, аутори З. Д. Попова, Ј. А. Стернин, дефинисали су и основне појмове којима се оперише у одређивању и представљању концепата, као и саму област која се бави овим питањима као нову лингвистичку дисциплину – линг-

ничког материјала, поред лексеме са позитивном вредношћу и њених парадигматских низова (синонима, хипонима, афиксалних и семантичких деривата), узима и њен антоним, лексеме са супротним, негативним значењем и њени парадигматски низови. Тако нпр. на основу увођења параметра опозиције у реконструисању концепта *чаџа*, уз лексему *чаџа*, као назива позитивног дела његове концептосфере, у анализу се узима и њен антоним, лексема *срамота*, као назив њеног негативног пола односно антивредности СРАМОТА. Оваква аксиолошка поларизација у концептуализацији неких вредносних појмова у језичкој слици света, условила је употребу појма вредност у ужем и ширем значењу. Тако се код опозитивних концепата појам вредност употребљава у ужем значењу концепта са позитивном вредношћу у односу на његову антивредност односно на концепт са негативном вредношћу, чиме се истичу културне вредности једне језичке заједнице, обједињене истом концептосфером са два аксиолошка пола: позитивним и негативним. Међутим, у ширем значењу појам вредност употребљава се у општем смислу вредновања, оцене ентитета изванјезичке реалности као аксиолошких компоненти концептуалне структуре.

вистичка концептологија, која се бави концептима, њиховим садржајем и односом концепата унутар концептосфере која може бити национална, групна, уметничка и индивидуална (Попова, Стернин 2005: 7–10).

3.4.1. Истакнуте карактеристике концепата биће значајне у типологији и когнитивно-комуникативној анализи концептуалног садржаја у току израде предложеног речника вредности и организовању структуре речничког чланка, а запажање о већем броју номинација једног концепта – концептуалног (номинационог) поља, узећемо као један од критеријума за препознавање и издвајање кључних концепта српског језика и културе. Наш досадашњи став о нестабилној и лабавој структури концепата потврдили су и аутори овог предговора, с којима делимо мишљење да то отежава истраживање концепата и њихову интерпретацију/реконструкцију, што се јавља, како истичу аутори, као последица недовољне јасности когнитивних садржаја у сазнању њихових носилаца, а у истраживању као последица недовољне прецизности у одређивању когнитивних карактеристика и когнитивних класификатора којима се реконструишу концепти и њихове структуре. Изазов и у нашем издвајању и типологији вредносних концепата биће наведена социјална типологија концепата (национални, социјални, групни и индивидуални), као и указана могућност постојања „ендемичних“ концепата и „лакунарности“ концепата (Попова, Стернин 2005: 9).

3.5. За успешнију реконструкцију концептуалног садржаја може бити користан увид у најбитније карактеристике лингвокултуролошких концепата представника волгоградске школе, В. И. Карасика и Г. Г. Слишкина, изложен, такође, у предговору првог тома Антологије концепата (Карасик, Слышкин 2005: 13–15), као што су: њихово вредносно обележје, по чему се разликују од других менталних јединица, традиционалних когнитивних концепата: фрејмова, сценарија, појмова, гешталта и стереотипа, као и особина условности и разливености концепата, која се као отежавајућа околност у њиховој реконструкцији превазилази увођењем у анализу асоцијативног материјала, одређивањем језгра асоцијативног поља и језичке јединице којом се оно именује и која је, у ствари, и име самог концепта. Вишедимензионалност, једна од истакнутих особина лингвокултуралних концепата, такође условљава њихову лабилну структуру, па се тај проблем у поступку моделирања структуре концепата може решити увођењем традиционалних когнитивних јединица (фрејмова, гешталта, сценарија) чија је структура много чвршћа, што показују и нека когнитивна истраживања у српској лингвистици (исп. Ристић, Дугоњић 1999).

3.6. По теоријским и лексикографским резултатима у области концептологије истиче се уралска семантичка школа под руководством Љ. Г. Бабенко.⁹ И у овој школи, као и у лублинској, тимски рад се заснива на напоредном развоју теоријских и практичних, лексикографских сазнања, а пред истраживаче се једнако поставља изазов дефинисања универзалних и специфичних културних вредности руске језичке слике света, с циљем да се опишу културно значајна концептуално-идеографска поља и њихова структура, како би се могли представити у идеографским речницима активног типа и другим пројектима који доприносе развоју концептологије (БАБЕНКО 2012: 301–304; в. и нап. 6, стр. 304). Значајан је и рад ове ауторке (БАБЕНКО 2016), у којем је сумирала принципе до којих се дошло у изради идеографских речника: принцип системности, принцип хијерархичности, принцип структурне упоредивости, принцип допуњености, принцип варијативности и принцип пресецања лексичко-семантичких група различитог ранга.

3.7. На основу наведених принципа, и на основу досадшњих резултата у области концептологије и идеографске лексикографије, запазили смо да је у руској концептологији заснована идеја о сферичној организацији концептуалних структура, како појединачних концепата, тако и сложених конфигурација, па и саме опште концептосфере руског језика, због чега у руској традицији овај појам све више потискује појам језичке слике, који се у истом значењу употребљава у лублинској школи (док се концептосфера употребљава за сложеније конфигурације и за случајеве преклапања или груписања концептуалних садржаја). Ова разлика на терминолошком плану показује да је савремена руска концептологија, без обзира на издвојене школе, заснована на идеографској традицији са изграђеним принципима категоризације појмова – концепата, њихове уређености и типологије, за разлику од пољске традиције у којој се још трага за валидним параметрима категоризације и типологије концепата у језичкој слици света, која би одговарала с једне стране њеној националној специфичности, а са друге стране њеној универзалности. У даљем сагледавању импликације истакнуте разлике, налазимо да се у руској теорији и пракси све више истиче сферична, лабава, разливена организација концептуалних садржаја (условност и разливеност (рус.

⁹ У оквиру рада колектива ове семантичке школе урађено је више идеографских речника под уредништвом Љ. Г. Бабенко, а објављен је план за израду тезаурусног идеографског речника руског језика (2010), у коме је представљена концепција израде на микро и макро плану. Нажалост, до објављеног плана нисмо могли доћи, али смо на основу прегледног рада Павловске (2011), имали прилике да сагледамо најбитније елементе концепције као и велике методолошке сличности у фазама припреме за израду речника и у поступцима лексикографске обраде концепата са лублинском школом. Опширније о резултатима ове школе в. у наведеним радовима Љ. Г. Бабенко.

размытость) концепата, према Карасику и Слишкину, в. даље; исп. и Попова, Стернин 2002), уместо традиционалне дводимензионалне, чвршће и одређеније организације концептуалних садржаја, која се сугерише употребом појма језичка слика, коју је као такву тешко успешно реконструисати, како смо и сами искусили у свом истраживању.

3.8. Осим значајних резултата у руској идеографији и концептографији, у прегледаним радовима истичу се и отворена питања, недумице, шароликост концептуалних приступа и недоследност у примени декларативних принципа (на неке од њих већ смо скренули пажњу у претходном излагању), а неки од истакнутих проблема сагледани су и са аспекта типологије концептуалних приступа у раду аутора Н. Н. Болдырева (2016), у којем се као актуелан проблем истиче неуједначеност у изучавању концептуалног садржаја, што се испољава у виду многобројних форми његове језичке репрезентације. Проблем се разматра у контексту реализације три основне функције језика: когнитивне, комуникативне и интерпретативне. На основу увида у постојеће концептуалне приступе у савременој лингвистици (структурни, садржајани, тематски и операциони), аутор као најчешће недостатке истиче њихову функционалну ограниченост, недоследност поступака у њиховој анализи и недовољни увид у статички и динамички аспект концептуалног система (Болдырев 2016: 16–17).

3.8.1. На основу представљене типологије запазили смо да лублинска концептуална методологија има карактеристике тематског и операционог приступа. У раду ове когнитивне школе као и у тематском приступу, концепти се поимају као мисаони конструкти, јединице знања, које репрезентују колективно искуство у спознаји и категоризацији света. Њихово изучавање подразумева анализу одговарајућих концептуално-тематских садржаја и структура, нпр.: човек, природа, биљке, животиње, артефакти итд. Међутим, као и у операционом приступу, у лублинској школи концепт се представља и као одређени смисао, који се формира у процесу говорно-мисаоне делатности помоћу когнитивних и језичких механизма: когнитивних, као што су профилисање, перспективизација, упоређивање, импликација, концептуална метафора, метонимија и др., и језичких, као што су номинација, творба, спојивост, фразеологија, синтаксичке структуре текстови и др. Другим речима, у лублинској школи концепти се представљају с једне стране као гносеолошки конструкти, као резултат осмишљавања знања о свету, потпуне или делимичне реконструкције његовог сазнајног садржаја, што им даје карактеристику тематских концепата, а с друге стране они се представљају и као онтолошки оријентисане јединице обједињеног знања, контекстуално и си-

туативно условљеног смисла, што им даје карактеристике операционих концепата (исп. Болдырев 2016: 18–21).

4. МЕТОДОЛОГИЈА ИЗРАДЕ ПРЕДЛОЖЕНОГ РЕЧНИКА

4.1. Методологија израде предложеног речника биће заснована на полувековној традицији лублинске етнолингвистичке школе и њених лексикографских пројеката: SSiSL, Пољског аксиолошког речника (даље: PSA)¹⁰ и LASiS, која је утемељена на позитивним резултатима словенске етнолингвистике, пре свега руске, а затим и европске и англосаксонске структуралне и когнитивне лингвистике антрополошког усмерења. Наша десетогодишња сарадња са представницима ове школе и рад на заједничком пројекту EUROJOS и LASiS, уверили су нас у кохерентност и оперативност ове методологије за етнолингвистичка истраживања и за когнитивну анализу лексичких јединица – концепата, која је истовремено успостављана и проверавана у дугогодишњем раду експерата, како на теоријском, тако и на практичном лексикографском плану. Сви они су својим радом и анализама различитих концепата националног стандардног и народног језика¹¹ доприносили унапређивању заједничког рада и дигнитету ове школе на челу са Ј. Бартмињским, њеним оснивачем и организатором, у чијим радовима су формулисани основи постулати когнитивне етнолингвистике (BARTMIŃSKI 1989, 2001, 2003, 2005, 2008, 2009), која је у међувремену израсла у самосталну научну дисциплину (BARTMIŃSKI 2020).

Методологија LASiS-а нуди дефинисане поступке и развијен појмовно-терминолошки апарат који обухвата основне појмове за опис ЈСС, као што су: стереотипи или језичке колективне представе о људима, стварима и догађајима, когнитивна дефиниција, која има задатак да представи начин интерпретације света од стране носилаца језика, профилисање, односно варирање основне слике појма у конкретном вербалном акту којим настају варијанте основне представе, тј. профили, тачка гледишта и перспектива, које су повезане са субјектом који опажа, доживљава, концептуализује и вербализује садржаје.

4.2. На основу лублинске методологије, а имајући у виду и истакнуте поступке за реконструкцију концепата Попове и Стернина (в. део 3.2), биће примењени следећи уобичајени поступци у изради планираног лек-

¹⁰ Polski słownik aksjologiczny (пројекат). О овом пројекту, в. у раду BARTMIŃSKI, Grzeszczak 2014 и тамо цитирану литературу.

¹¹ О разлици између народне културе и народног језика и националне културе (коју је обликовала елита) и стандардног језика и између вредности које их чине, в. NIEBRZEGOWSKA-BARTMIŃSKA 2013.

сикона: 1) избор концепта; 2) анализа семантике концепта на речничком (системском) материјалу (профилисање семног садржаја на основу илустративног речничког материјала и потврда из текста различитог жанровског типа; анализа етимологије концепта и одређивање друштвено-историјских услова у којима се реализују нове семе које одражавају развој концепта; анализа лексичке спојивости основног назива концепта; анализа парадигматских односа основног назива концепта: хипероними, кохипоними и опозиције, синоними, деривати и фразеолошке јединице);¹² 3) анализа експерименталног материјала: анкетног, асоцијативног и др.¹³ 4) анализа „колекција вредности“;¹⁴ 4) анализа паремија и афоризама који објективизирају концепт, 5) анализа изабраних текстова:¹⁵ белетристика, новински, подаци из корпуса; 6) издвајање смислова који субјективизују концепт (профилисање концепта).

5. ИЗБОР ВРЕДНОСТИ ЗА ПРЕДЛОЖЕНИ РЕЧНИК И МОДЕЛ КОГНИТИВНЕ ДЕФИНИЦИЈЕ

5.1. Важно питање за израду будућег речника је питање избора одредница. У досадашњим истраживањима назива вредности усталило се неколико процедура за избор приликом успостављања листе најзначајнијих вредности, тзв. канона вредности, како националног, који одређује скуп вредности важних за одређену заједницу, тако и универзалног (европског), који је значајан за упоредне студије.¹⁶ У разматрању избора вредности за наш лексикон поћи ћемо од система вредности који су представљени у досадашњим истраживањима ове проблематике у пољској и руској средини (на неке од њих смо скренули пажњу у прет-

¹² За опис и семантичку анализу концепата, у складу са лублинском методологијом, користеће се системски подаци из различитих врста речника (лингвистичких, етимолошких и фразеолошких, речника синонима и антонима), из којих се добијају подаци о семантичком и лексичком окружењу у којима реч функционише.

¹³ Анкетни подаци имају улогу да верификују речничку слику појма и допуне новим особинама показујући степен њихове устаљености у језику. На значај и улогу асоцијативних тестова и анкета за реконструкцију садржаја и структуре концепата, верификацију и проширивање речничке слике у србистици указано је у радовима М. Стефановић и Р. Драгићевић (в. Стефановић 2015, 2016; Драгићевић 2015).

¹⁴ На колекције вредности као устаљене низове у којима се јављају називи вредности, као што су нпр. *слобода*, *једнакост*, *братство*, који су важни за потпуније разумевање ових појмова – концепата указао је Д. Ајдачић, који уједно образлаже улогу и значај колекција за анализу концепта вредности (Ајдачић 2013, 2015).

¹⁵ Анализа жанровски разноврсних текстова који треба да покажу начин и могућности профилисања основног појма са субјективне тачке гледишта.

¹⁶ Истраживање обављено у лублинској средини за потребе француско-пољског пројекта јасно је указало на разлике које постоје међу националним вредносним канонима и на субјективни карактер националних аксиолошких канона (BARTMIŃSKI, Grzeszczak 2014: 32).

ходном излагању). За нас су посебно значајне листе концепата које су до сада сачињене у лублинској етнолингвистичкој средини за потребе наведених пројеката, јер показују које су то вредности најзначајније за пољску националну заједницу, али и које су то најзначајније наднационалне, универзалне вредности, због чега ћемо их овде у најкраћем таксативно представити.

5.2. Према Ј. Бартмињском, 1985. године сачињена је прва листа за PSA на основу анкете, на којој се нашло 80 речи (са два или више од два појављивања), према аспектима: а) политичке одреднице значајне за пољску стварност у то време: слобода, демократија, независност, ропство, социјализам, б) друштвено-политичке: нација, домовина, патриотизам, интернационализам, космополитизам, в) моралне вредности, социјалне и грађанске врлине: правда, братство, солидарност и одговарајуће „анти-вредности“: издаја, освета, г) личне врлине: достојанство, верност, моћ, храброст, осећања: љубав, мржња, д) опште вредности: истина, и основне антивредности: лаж, насиље, издаја, зло, ђ) такве одреднице као: људска личност, породица, наука, знање, лепота, богатство (BARTMIŃSKI 1991: 201, према BARTMIŃSKI, Grzeszczak 2014: 28).

Наредно истраживање обављено је 1986/1987, када је установљена листа на којој су почетних 20 места заузеле следеће вредности: 1. љубав, 2. патриотизам, 3. поштење, 4. правда, 5. слобода, 6. част, 7. пријатељство, 8. храброст, 9. материјалне вредности, 10. моралне вредности, 11. новац, 12. рад, 13. истина, 14. морал, 15. достојанство, 16. породица, 17. истинитост, 18. толеранција, 19. вера, 20. марљивост (BARTMIŃSKI, Grzeszczak 2014: 29)

За опис у PSA, Ј. Бартмињски је предложио списак од преко стотину вредности који је обухватио следеће називе: а) имена моралних и естетских вредности (добро, зло, лепота, ружноћа, истина, лаж); б) имена вреднованих општељудских ставова (љубав, нада, очај); в) имена социјалних стања и ситуација (слобода, ропство, толеранција); г) имена индивидуалних и колективних понашања (револуција, борба, рад); е) имена људских заједница (нација, породица); ф) називи политичких, друштвених и културних институција (држава, црква, језик); г) имена људи и ствари који су носиоци вредности и постају вредности у колективном смислу (мајка, отац, дете, дом, хлеб, новац); х) називи предмета који се третирају као симболи вредности (крст, орао) (BARTMIŃSKI 1989, према NIEBRZEGOWSKA-BARTMIŃSKA 2013: 269).

5.2.1. Ј. Бартмињски и М. Гершак су на основу анализе већег броја радова у којима се разматрају питања вредности саставили листу првих 20-ак вредности по фреквенцији: породица, посао, љубав, вера, пријатељство, слобода, правда, истина, толеранција, искреност, патриотизам, домо-

вина, достојанство, демократија, здравље, одговорност, добро, част, новац, снага, солидарност, човек (BARTMIŃSKI, Grzeszczak 2014: 34).

5.2.3. Ј. Бартмињски и В. Хлебда (2008)¹⁷ издвојили су укупно 75 концепата за упоредну анализу у пројекту EUROJOS који обухватају кључне савремене политичке концепте (слобода, независност, демократија итд.), социјалне и друштвене концепте (дом, породица, народ, домовина итд.), моралне вредности (правда, братство, солидарност, поштење итд.), личне квалитете (достојанство, оданост), опште појмове (људска личност, људско достојанство, људска права итд.), когнитивне појмове (истина, лаж).

5.3. Упоређивањем и анализирањем података из свих наведених листа, које обухватају углавном пољске, али и универзалне наднационалне вредности, може се саставити нова листа која обухвата 20 најфреквентнијих вредности: СЛОБОДА, ПОРОДИЦА, ЉУБАВ, ИСТИНА, ТОЛЕРАНЦИЈА, ПРАВДА, ПАТРИОТИЗАМ, ДОСТОЈАНСТВО, ЧАСТ, ХРАБРОСТ, СОЛИДАРНОСТ, РАД, ПРИЈАТЕЉСТВО, НОВАЦ, ЛЕПОТА, ЛАЖ, ИЗДАЈА, ЗЛО, ДЕМОКРАТИЈА, ВЕРА. Ове вредности могу се сматрати језгром универзалног, европског канона вредности.

5.4. У даљем излагању размотрићемо још две листе националних српских вредности. У првој ће основа за реконструкцију канона вредности бити анализа синонима на основу речника синонима (Ћосић 2008). Трагамо за одредницама са највећим бројем синонима, будући да се густина номината узима као релевантан показатељ значаја датог концепта за националну културу, а то су следеће речи (укупно 71, по азбучном редоследу): *аморалан, анђеоски, базалии, бараба, беда, бедан, бездушан, безобразан, безобразник, безосећајан, безочник, бесјосличар, бесјосличарији, бесраман, бесрамник, бесјидник, блебетији, божансјивен, брљатији, будала, бука, веза, велик, вера, војник, гад, глујиан, груб, дейресија, диван, доброји, ђаво, ђубре, зао, злочеси, изрод, изузејиан, ленчарији, ленијиана, лей, лош, лош човек, луйејији, малодушности, мангуи, нељудски, немилосрдан, неморал, неморалан, нерасјоложење, несебичности, несигуран, нецивилизованости, нијиков, омаловажавати, осредњости, ојац, јодлац, јокварењак, јорез, јосебан, јојишениости, јробисеји, различии, слаб, сладак, шреснуји, шјиан, хаљина, чудан.*

¹⁷ Ова библиографска јединица представља рукопис на руском језику проширене верзије рада Bartmiński Jerzy, Chlebda Wojciech, Jak badać językowo-kulturowy obraz świata Słowian i ich sąsiadów?, *Etmolingwistyka* 20 (2008): 11–27, под насловом „Проект међународног сарадничества в области сравнительного исследования культурно-языковой картины мира славян“, који су ауторке овог рада добиле од аутора (в. податак у Литератури). Исп. и верзију доступну онлајн: Ежи Бартмињски: „Какие ценности участвуют в формировании языковой картины мира славян?“ <<http://www.rastko.rs/rastko/delo/13522>> Приступљено 17. 12. 2020.

У другој листи, реконструкција канона вредности заснива се на методи дубинске анализе семантике назива концепата, која је предложена у BARTMIŃSKI, Grzeszczak 2014, и то оних вредности које су до сада обрађене у српском језику, а то су: дом/кућа, породица, народ, Срби(н), рад, слобода, част, Европа, живот, домовина, мајка, исток, запад, пријатељство, понос и здравље (исп. Алдачић (ур.) 2015, 2019; Ристић 2012; Јазић-Коњик, Милошевић 2013). Према овој методи, утврђено је да су неки аксиолошки концепти, као што су нпр. слобода, једнакост, демократија снажно умрежени, па се приликом успостављања њихових дефиниција, релевантних за семантику датог језика, неизбежно долази до одређеног скупа вредности које функционишу као дефиниенси и које нас приближавају језгру (аксиолошком канону) дате културе (BARTMIŃSKI, Grzeszczak 2014: 38). На нашој другој листи, применом методе дубинске анализе наведених вредности, издвојиле су се према фреквенцији (са више од два појављивања) следеће вредности: љубав, богатство, дом/кућа (домаћинство), земља, култура, домовина (отаџбина), држава, заједница, истрајност, мајка, народ, независност, понос, радост, сиромаштво, слобода, срећа, углед, успех, част, блискост, брига.

5.5. Упоређивањем три добијене листе, уочавамо да се 11 појмова понавља по два пута, док се сви остали појмови јављају само по једанпут. Може се закључити да ових 11 појмова чине део језгра српских вредности. То су: називи моралних и естетских вредности: доброта, лепота и антивредности зло; политички концепти: држава, независност; друштвено-политички: домовина/отаџбина, слобода; друштвени: дом/кућа, част; осећања: љубав; личне вредности: част, вера. Сви они припадају универзалним вредностима.

5.6. На основу наведених спискова концепата за српски језик, као и на основу одабраних књижевних текстова и сопствене компетенције направили смо прелиминарни избор и класификацију, типологију српских концепата вредности, који је укључио преко 250 назива вредности.

5.7. Даље предстоји да се уради анкета како би се добиле специфичне трајне националне и савремене вредности за које се изјашњавању говорници српског језика. Прва анкета укључила би мањи број стручњака за дату област, од којих би се тражило да напишу своју листу српских националних вредности, без ограничавања броја уноса. У другој анкети учесници би били лаици (најмање 100 испитаника) који би одговарали на задата питања с циљем да се испровоцирају одговори који укључују националне и савремене српске вредности. Обрадом свих добијених података (на основу избора концепата из релевантних извора српског језика, на основу постојећих листа универзалних концепата, на основу наших стати-

стичких истраживања и на основу анкете, која треба да потврди и допуни претходне изворе) створиће се услови за састављање списка српских вредносних концепата за опис у планираном лексикону вредности.

5.8. У избору елемената за когнитивну дефиницију вредносних концепата у планираном речнику тестираће се валидност параметара из два предложена модела лублинске школе: модел сепаратне – аналитичке дефиниције и модел холистичке – синтетичке дефиниције. Оба модела применили смо на концептима дом и породица – аналитички за потребе LASIS-a, а други модел за завршни опис ових концепата у нашој монографији (Ристић, Лазић-Коњик 2020: 237–246, 339–344). Први, сепаратни модел, подразумева опис појединачног удела сваког од три типа материјала (системског, анкетног и текстуалног) у концептуализацији појмова и у одабиру елемента за извођење когнитивне дефиниције. Други, холистички приступ, подразумева да се у опису концептуализације појма и у извођењу когнитивне дефиниције све врсте података међусобно интегришу. Сматрамо да је за сам речнички чланак већине концепата аксиолошког лексикона целисходније применити комбиновани аналитичко-синтетички приступ, са претпоставком да типологија изабраних концепата може демантовати, кориговати или потврдити исправност нашег изнетог става. Аналитичким приступом у опису материјала дале би се све релевантне информације карактеристичне како за универзалне тако и за специфичне национално/културне вредности језичке слике појма, а у синтетичком опису би се број тих информација свео на ограничени списак особина које се у виду валидних језичких потврда („dowody językowych“, према BARTMIŃSKI, Niebrzegowska-Bartmińska 2016: 37) понављају у сва три типа материјала или само у неком од њих, а које истовремено пружају достатан, довољан број елемената за извођење когнитивне дефиниције.

Цитирана литература

- Алдачић, Д. „Колекција вредности *Слобода, једнакост, брајство* и из ње изведене конструкције у словенским језицима“. *Славистика*, 17 (2013): стр. 51–62.
- [АЈДАЧИЋ, Д. „Kolekcija vrednosti *Sloboda, jednakost, bratstvo* i iz nje izvedene konstrukcije u slovenskim jezicima“. *Slavistika*, 17 (2013): str. 51–62]
- Алдачић, Д. „Колекције вредности, њихови типови и профили у српском језику (пароле *Слобода, једнакост, брајство* и *Брајство и јединство*)“. У: Д. Ајдачић (ур.). *О вредностима у српском језику. Зборник етнолингвистичких радова*. Београд: Алма, 2015: стр. 188–209.
- [АЈДАЧИЋ, Д. „Kolekcije vrednosti, njihovi tipovi i profili u srpskom jeziku (parole *Sloboda, jednakost, bratstvo* i *Bratstvo i jedinstvo*)“. У: Д. Ајдачић (ур.). *О вредностима у српском језику. Зборник етнолингвистичких радова*. Београд: Алма, 2015: стр. 188–209]

- АЈДАЧИЋ, Д. (ур.). „О вредностима у српском језику“. *Зборник етнолингвистичких радова*. Београд: Алма, 2015.
- [АЈДАЧИЋ, Д. (ур.). „O vrednostima u srpskom jeziku“. *Zbornik etnolingvističkih radova*. Београд: Alma, 2015]
- АЈДАЧИЋ, Д. (ур.). *О вредностима у српском језику 2*. Београд: Алма, 2019.
- [АЈДАЧИЋ, Д. (ур.). *O vrednostima u srpskom jeziku 2*. Београд: Alma, 2019]
- АЈДАЧИЋ, Д. „ЧАСТ у српском језику“. У: *LASiS*, т. 5: *Honor*. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2017: стр. 367–392.
- [АЈДАЧИЋ, Д. „ČAST u srpskom jeziku“. У: *LASiS*, т. 5: *Honor*. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2017: str. 367–392]
- БАБЕНКО, Л. Г. „Современный русский язык: Языковая картина мира и идеографическая лексикография“. *Известия Уральского федерального университета*, Серия 2: Гуманитарные науки (4/108) (2012): стр. 301–307.
- [ВАБЕНКО, L. G. „Sovremennuj russkij âzyk: Âzykovaâ kartina mira i ideografičeskaâ leksikografiâ“. *Izvestiâ Ural'skogo federal'nogo universiteta*, Seriâ 2: Gumanitarnye nauki (4/108) (2012): str. 301–307]
- БАБЕНКО, Л. Г. „Интерпретация лексико-семантических множеств в контексте Уральской идеографической лексикографии“. У: М. В. Дудорова, Т. М. Галкина (ур.). *Новая Россия: традиции и инновации в языке и науке о языке*. Москва, Екатеринбург: Кабинетный ученый, 2016: стр. 3–15.
- [ВАБЕНКО, L. G. „Interpretaciâ leksiko-semantičeskikh množestv v kontekste Ural'skoj ideografičeskoj leksikografii“. У: М. V. Dudorova, T. M. Galkina (ур.). *Novaâ Rossiâ: tradicii i inovacii v âzyke i nauke o âzyke*. Moskva, Ekaterinburg: Kabinetnyj učenyj, 2016: str. 3–15]
- БАРТМИНСКИЙ, Е. „Какие ценности участвуют в формировании языковой картины мира славян?“ У: П. Пипер, Љ. Раденковић (ур.). *Етнолингвистичка прouчаванъа српског и других словенских језика : у часћи академика Светлане Толстој*. Београд: САНУ, Одељење језика и књижевности, 2008: стр. 59–70.
- [BARTMIN'SKIĀ, E. „Kakie cennosti učastvuût v formirovanii âzykovoј kartiny mira slavân?“ У: P. Piper, Lj. Radenković (ур.). *Etnolingvistička proučavanja srpskog i drugih slovenskih jezika : u časť akademika Svetlane Tolstoj*. Београд: SANU, Odeljenje jezika i književnosti, 2008: str. 59–70]
- БАРТМИНСКИЙ, Е., В. Хлебда. „Проект международного сотрудничества в области сравнительного исследования культурно-языковой картины мира славян“. Рукопис, 2008.
- [BARTMIN'SKIĀ, E., E., V. Hlebda. „Proekt meždunarodnogo sotrudničestva v oblasti sravnitel'nogo issledovaniâ kul'turno- âzykovoј kartiny mira slavân“. Rukopis, 2008]
- БОЛДЫРЕВ, Н. Н. „Типология концептов и языковая интерпретация“. У: М. В. Дудорова, Т. М. Галкина (ур.). *Новая Россия: традиции и инновации в языке и науке о языке*. Москва, Екатеринбург: Кабинетный ученый, 2016: стр. 16–25.
- [BOLDYREV, N. N. „Tipologijâ konceptov i âzykovaâ interpretaciâ“. У: М. V. Dudorova, T. M. Galkina (ур.). *Novaâ Rossiâ: tradicii i inovacii v âzyke i nauke o âzyke*. Moskva, Ekaterinburg: Kabinetnyj učenyj, 2016: str. 16–25]
- ДРАГИЋЕВИЋ, Р. „Ка лингвокултуролошком речнику српског језика“. *Научни саопшћенак слависта у Вукове дане 44/1*. Београд: МСЦ, 2014: стр. 247–262.
- [DRAGIĆEVIĆ, R. „Ka lingvokulturološkom rečniku srpskog jezika“. *Naučni sastanak slavista u Vukove dane 44/1*. Београд: MSC, 2014: str. 247–262]

- ДРАГИЋЕВИЋ, Р. „О концептима *Istoka* и *Zajada* у српском језику“. У: Д. Ајдачић (ур.). *О вредностима у српском језику. Зборник етнолингвистичких радова*. Београд: Алма, 2015: стр. 162–188.
- [DRAGIĆEVIĆ, R. „O konceptima *Istoka* i *Zapada* u srpskom jeziku“. U: D. Ajdačić (ur.). *O vrednostima u srpskom jeziku. Zbornik etnolingvističkih radova*. Beograd: Alma, 2015: str. 162–188]
- ДРАГИЧЕВИЧ, Р. „Понјатие СВОБОДЫ в сербском языке и в сербской культуре“. У: *LASiS*, т. 4: *Wolność*. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2019: стр. 473–500.
- [DRAGIĆEVIĆ, R. „Pon'atie SVOBODY v serbskom jazyke i v serbskoj kul'ture“. U: *LASiS*, т. 4: *Wolność*. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2019: str. 473–500]
- ЂУКИЋ, М. „О концепту ЕВРОПА у савременом српском језику и култури“. У: *LASiS*, т. 2: *Europa*. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2018: стр. 365–396.
- [ĐUKIĆ, M. „O konceptu EVROPA u savremenom srpskom jeziku i kulturi“. U: *LASiS*, т. 2: *Europa*. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2018: str. 365–396]
- КАРАСИК, В. И., И. А. Стернин (ред.). *Антиологија концепција* 1–9. Волгоград, 2005–2011.
- [KARASIK, V. I., I. A. Sternin (red.). *Antologija konceptov* 1–9. Volgograd, 2005–2011]
- КАРАСИК, В. И., Г. Г. Слышкин. „Базовые характеристики лингвокультурных концептов“. У: В. И. Карасик, И. А. Стернин (ред.). *Антиологија концептов*, т. 1. Волгоград, 2005: стр. 13–15.
- [KARASIK, V. I., G. G. Slyshkin. „Bazovye karakteristiki lingvokul'turnyh konceptov“. U: V. I. Karasik, I. A. Sternin (red.). *Antologija konceptov*, т. 1. Volgograd, 2005: str. 13–15]
- ЛАЗИЋ-КОЊИК, И., Ј. Милошевић. „Вредности у концептуализацији речи *живој* и *смрти* говорника српског језика“. У: В. Мишић Илић, В. Лопчић (ур.). *Језик, књижевност, вредности*. Језичка истраживања. Ниш: Филозофски факултет, 2013: стр. 87–98.
- [LAZIĆ-KOŃIK, I., J. Milošević. „Vrednosti u konceptualizaciji reči *život* i *smrt* govornika srpskog jezika“. U: V. Mišić Ilić, V. Lopičić (ur.). *Jezik, književnost, vrednosti*. Jezička istraživanja. Niš: Filozofski fakultet, 2013: str. 87–98]
- ПАВЛОВСКАЈА, Н. Ју. „Теоретико-методологическе основе создания словаря концептов“. У: А. И. Головня (гл. ур.). *Карповские научные чтения: сб. науч. ст.* Вып. 5/2. Минск: Белорусский Дом печати, 2011: стр. 29–32. <<https://elib.bsu.by/handle/123456789/52137>> Приступљено 17. 12. 2020.
- [PAVLOVSKAJA, N. Ju. „Teoretiko–metodologičeskie osnovy sozdaniya slovarja konceptov“. U: A. I. Golovnia (gl. ur.). *Karpovskie naučnye čtenija: sb. nauč. st.* Вып. 5/2. Minsk: Belorusskij Dom pečati, 2011: str. 29–32. <<https://elib.bsu.by/handle/123456789/52137>> Pristupljeno 17. 12. 2020]
- ПОПОВА З. Д., И. А. Стернин. *Очерки по когнитивной лингвистике*. Воронеж, 2001.
- [POPOVA Z. D., I. A. Sternin. *Očerki po kognitivnoj lingvistike*. Voronež, 2001]
- ПОПОВА, З. Д., И. А. Стернин. „Основные черты семантико-когнитивного подхода к языку“. У: В. И. Карасик, И. А. Стернин (ред.). *Антиологија концептов*, т. 1. Волгоград, 2005: стр. 7–10.
- [POPOVA, Z. D., I. A. Sternin. „Osnovnye čerty semantiko-kognitivnogo podhoda k žyuku“. U: V. I. Karasik, I. A. Sternin (red.). *Antologija konceptov*, т. 1. Volgograd, 2005: str. 7–10]

- РАДИЋ-ДУГОЊИЋ, М. „О идеографској класификацији руско-српских међујезичких паронима“. *Јужнословенски филолог* LII (1996): стр. 161–168.
- [RADIĆ-DUGONJIĆ, M. „O ideografskoj klasifikaciji rusko-srpskih međujezičkih paronima“. *Južnoslovenski filolog* LII (1996): str. 161–168]
- РИСТИЋ, С. „Особине стереотипа мајка на материјалу тезаурусног Речника савременог српског језика“. У: П. Гриценко (ур.). *Украјнска і слов'янська іллу-мачна і йерекладна лексикографія : Леонідові Сидоровичу Паламарчукові*. Київ: Національна академія наук України, Інститут української мови, 2012: стр. 383–392.
- [RISTIĆ, S. „Osobine stereotipa majka na materijalu tezaursnog Rečnika savremenog srpskog jezika“. У: P. Gricenko (ur.). *Ukraïnska i slov'âns'ka tlumačna i perekladna leksikografiâ : Leonidovi Sidoroviču Palamarčukovi*. Kiïv: Nacional'na akademiâ nauk Ukraïni, Istitut ukraïns'koï movi, 2012: str. 383–392]
- РИСТИЋ, С., И. ЛАЗИЋ-КОЊИК. *Когнитивни йравац у српској етнолингвистици – йочеци развоја у актуелни йроблеми*. Београд: ИСЈ САНУ, 2020.
- [RISTIĆ, S., I. Lazić-Konjik. *Kognitivni pravac u srpskoj etnolingvistici – počeci razvoja i aktuelni problemi*. Beograd: ISJ SANU, 2020]
- РИСТИЋ, С., М. РАДИЋ-ДУГОЊИЋ. *Реч, смисао, сазнање*. Београд: Филолошки факултет, 1999.
- [RISTIĆ, S., M. Radić-Dugonjić. *Reč, smisao, saznanje*. Beograd: Filološki fakultet, 1999]
- РОГАНОВИЋ, В. (ур.). *Етнологија и антропологија*, Едиција Мали лексикон српске културе. Београд: ЈП Службени гласник, Етнографски институт САНУ, 2017.
- [ROGANOVIĆ, V. (ur.). *Etnologija i antropologija*, Edicija Mali leksikon srpske kulture. Beograd: JP Sluzbeni glasnik, Etnografski institut SANU, 2017]
- СТЕПАНОВ, Ю. С. *Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследования*. Москва: Школа «Языки русской культуры», 1997.
- [STEPANOV, JU. S. *Konstanty. Slovar' rusškoï kul'tury. Opyt issledovaniiâ*. Moskva: Škola «Jazyki rusškoï kul'tury», 1997]
- СТЕФАНОВИЋ, М. „О асоцијативним речницама као извору за проучавање концепата (на примеру асоцијативног поља *дом* у руском језику)“. У: С. Ристић, И. Лазич Коњик, Н. Ивановић (ур.). *Лексикологија и лексикографија у светлу савремених приступа*. *Зборник научних радова*. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2016: стр. 409–423.
- [STEFANOVIĆ, M. „O asocijativnim rečnicima kao izvoru za proučavanje koncepata (na primeru asocijativnog polja *dom* u ruskom jeziku)“. У: S. Ristić, I. Lazić Konjik, N. Ivanović (ur.). *Leksikologija i leksikografija u svetlu savremenih pristupa. Zbornik naučnih radova*. Beograd: Institut za srpski jezik SANU, 2016: str. 409–423]
- СТЕФАНОВИЋ, М. „О донетима експерименталних метода у опису језичке слике света: асоцијативно поље као извор података (на материјалу стимулуса хлеб у руском и српском језику)“. *Зборник Матиче српске за филологију и лингвистику*, 58/2 (2015): стр. 65–85.
- [STEFANOVIĆ, M. „O dometima eksperimentalnih metoda u opisu jezičke slike sveta: asocijativno polje kao izvor podataka (na materijalu stimulusa hleb u ruskom i srpskom jeziku)“. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, 58/2 (2015): str. 65–85]
- ЋОСИЋ, П. *Речник синонима*. Београд: Корнет, 2008.
- [ĆOSIĆ, P. *Rečnik sinonima*. Beograd: Kornet, 2008]

*

- BARTMIŃSKI, J. „Projekt i założenia ogólne słownika aksjologicznego“. U: J. Bartmiński, J. Puzynina (red.). *Język a Kultura*, t. 2. Wrocław, 1989: str. 293–312.
- BARTMIŃSKI, J. „Projekt i założenia ogólne słownika aksjologicznego“. U: J. Puzynina, J. Bartmiński (red.). *Język a Kultura. Zagadnienia leksykalne aksjologiczne*, t. 2. Wrocław, 1991: str. 197–209.
- BARTMIŃSKI, J. „O językowym obrazie świata Polaków końca XX wieku“. U: S. Dubisz, S. Gajda (red.). *Polszczyzna XX wieku. Ewolucja i perspektywy rozwoju*. Warszawa, 2001: str. 27–53.
- BARTMIŃSKI, J. „Miejsce wartości w językowym obrazie świata“. U: J. Bartmiński (red.). *Język w kręgu wartości. Studia semantyczne*. Lublin, 2003: str. 59–86.
- BARTMIŃSKI, J. „Koncepcja językowego obrazu świata w programie slawistycznych badań porównawczych“. *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej* 40 (2005): str. 259–280.
- BARTMIŃSKI, J. *Aspects of Cognitive Ethnolinguistics*. London: Equinox, 2009.
- BARTMIŃSKI, J., M. Grzeszczak. „Jak rekonstruować kanon wartości narodowych i europejskich?“ *Etnolingwistyka* 26 (2014): str. 21–44.
- BARTMIŃSKI, J., S. Niebrzegowska-Bartmińska. „PRACA w kręgu wartości słowiańskich i europejskich“. U: *LASiS*, t. 3 *Praca*. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2016: str. 13–42.
- BARTMIŃSKI, J., I. Bielińska-Gardziel. „Fifteen years of the EUROJOS project“. *Ethnolinguistic* 28 (2017): str. 297–304.
- BARTMIŃSKI, J. *Language in the context of culture. The metaphor of the metaphor of “Europe as home” in this day and age*. Adam Głaz (prev.). Katowice: „Śląsk“ Wydawnictwo Naukowe, Stowarzyszenie Inicjatyw Wydawniczych, 2018.
- BARTMIŃSKI, J. „W poszukiwaniu paradygmatu etnolingwistyki: glosariusz kluczowych terminów i pojęć“. *Južnoslovenski filolog* LXXVI/2 (2020): str. 79–103.
- GRYSHKOVA, Nina. „Leksem, pojęcie, stereotyp, koncept, znaczenie, idea – propozycja regulacji terminologicznych.“ In: Iwona Bielińska-Gardziel, Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska, and Joanna Szadura (eds.). *Wartości w językokułturowym obrazie świata Słowian i ich sąsiadów. Problemy eksplikowania i pro-filowania pojęć*. Vol. 3. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2014: str. 21–50.
- LASiS = *Leksykon aksjologiczny Słowian i ich sąsiadów* pod red. Jerzego Bartmińskiego. Lublin, Wydawnictwo UMCS:
- T. 1, DOM, red. J. Bartmiński, Iwona Bielińska-Gardziel, Beata Żywicka, 2015;
- T. 2, EUROPA, red. Wojciech Chlebda, 2018;
- T. 3, PRACA, red. J. Bartmiński, M. Brzozowska, S. Niebrzegowska-Bartmińska, 2016;
- T. 4, WOLNOŚĆ, red. Maciej Abramowicz, J. Bartmiński, 2019;
- T. 5, HONOR, red. Petar Sotirov, Dejan Ajdazić, 2017.
- NIEBRZEGOWSKA-BARTMIŃSKA, S. „Projekt badawczy (ETNO)EUROJOS a program etnolingwistyki kognitywnej“. *Etnolingwistyka* 25 (2013): str. 267–280.
- RISTIĆ, S., I. Lazić-Konjik. „Dom w języku serbskim“. U: *LASiS*, t. 1: *Dom*. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2015: str. 263–290.
- RISTIĆ, S., I. Lazić-Konjik. „O strukturi članka u jezičkom rečniku, leksikonu i enciklopediji (sa osvrtom na jedinice opisa u ove tri leksikografske publikacije)“. U: S. Niebrzegowska-Bartmińska, J. Szadura, B. Żywicka (red.). *Wartości*

- wjęzykowo-kulturowym obrazie świata słowian i ich sąsiadów 4 Słownik językowy – leksykon encyclopedia w programie badań porównawczych*. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2018: str. 45–54.
- SSISL = Bartmiński, J., S. Niebrzegowska-Bartmińska (red.). *Słownik stereotypów i symboli ludowych*, t. 1–2. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 1996–2012.
- STEFANOVIĆ, M. „Rad (praca) w języku serbskim“. U: *LASiS*, t. 3: Praca. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2016: str. 309–330.
- WIERZBICKA, A. *Understanding Cultures through Their Key Words: English, Russian, Polish, German, and Japanese*. Oxford: Oxford University Press, 1997.

Стана С. Ристич, Ивана В. Лазич Коник
Институт сербског језика Српској академији наука и уметности

АКСИОЛОГИЧЕСКИЙ СЛОВАРЬ СЕРБСКОГО ЯЗЫКА – ПРЕДЛОЖЕНИЕ ПО СОСТАВЛЕНИЮ СЛОВАРЯ

Резюме

В статье предлагается составить словарь ценностей сербского языка, который основывался бы на нынешних результатах польской когнитивной этнолингвистики люблинского направления, русской идеографии и концептологии и сербской традиционной реконструктивной этнолингвистики и новейшей этнолингвистики когнитивной направленности. Поэтому дается критический обзор данных результатов и указывается на нерешенные вопросы, которые бы в случае планируемого словаря решались в течение подготовки проекта и во всех фазах подготовки и составления, начиная с выбора корпуса, определения списка слов – аксиологических концептов и их типологии, определения организации и порядка следования в словаре, способа их связывания и поступка лексикографической обработки. В статье подчеркивается, что составление сербского аксиологического словаря не только восполнило бы недостающее место в сербской лексикографии, но и ввело бы ее в актуальные течения новейшей славянской концептологии и концептографии. Более широкое значение составления словаря данного типа авторы видят в области интердисциплинарной и когнитивной обработки и исследований сербского языкового материала, который своими письменными и электронными источниками из всех сфер человеческой жизни, а особенно из этнографии, этнологии и культуры, предоставляет ценные данные для реконструкции ценностных концептов и обнаружения системы ценностей, как универсальных, так и национально специфических, характеризующих сербский язык и сербскую культуру. Таким образом словарь бы предоставил на общем лингвистическом и культурологическом планах возможность сравнения характеристик сербских ценностей с ценностями в других языках и культурах, как в близкородственных славянских языках, так и в других неславянских языках.

Ключевые слова: аксиологический словарь сербского языка, контекст современной сербской лексикографии, контекст люблинской когнитивной этнолингвистики и аксиологии, контекст русской идеографии и концептологии, сербский язык.

Stana S. Ristić, Ivana V. Lazić Konjik
Institute for the Serbian Language of SASA

AXIOLOGICAL DICTIONARY OF THE SERBIAN LANGUAGE
– A PROPOSAL FOR ITS COMPILATION

S u m m a r y

This paper presents a proposed compilation of a dictionary of values in the Serbian language, which is to be based on the existing findings of the Lublin branch of Polish cognitive ethnolinguistics, of Russian ideography and conceptology, as well as of Serbian traditional reconstructivist ethnolinguistics and more recent ethnolinguistics of cognitive orientation. It contains a critical overview of the aforementioned findings and indicates the unresolved issues, which in the event of the realization of the proposed dictionary would be resolved in the course of project proposal and during all the stages of the preparation and compilation of the dictionary, ranging from building the corpus, defining the list of entries – axiological concepts, their typology, their categorization, the list of entries in the dictionary, their cross-referencing and procedures in their lexicographic treatment. It is pointed out that the compilation of a Serbian axiological dictionary would not only fill a void in contemporary Serbian lexicography, but also make it part and parcel of the current trends in Slavic conceptology and conceptography. Broader impact of the compilation of a dictionary of this type could be seen in the area of interdisciplinary and cognitive treatment and investigations of Serbian linguistic resources, which, through their written and electronic sources related to all spheres of human existence, notably in the fields of ethnography, ethnology and culture, offer invaluable evidence for reconstructing axiological concepts and uncovering a value system, both universal and national-specific, which distinguishes Serbian language and culture from the other ones. Thus, at the general linguistic and culturological plane, a dictionary of this type would enable us to compare the specificities of Serbian values with those pertaining to other languages and cultures, both at the level of closely-related Slavic languages and other, non-Slavic ones.

Keywords: axiological dictionary of the Serbian language, framework of contemporary Serbian lexicography, framework of Lublin cognitive ethnolinguistics and axiology, framework of Russian ideography and conceptology, Serbian language.